

A Magyar Tudomány Napja Erdélyben

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület, a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály szervezésében a Magyar Tudomány Napja Erdélyben alkalmával Kolozsváron 2007. november 24-én tartották *Az erdélyi magyar iskolai oktatás története* című nagyszabású rendezvényt. A konferencián neves szakemberek – egyetemi tanárok, tudományos kutatók, muzeológusok határon innen és túlról – plenáris előadásokat és két szekcióban több mint harminc referátumot tartottak. Az előadások tartalmi összefoglalóit, az előadók névsorát, elérhetőségeit a konferencia programfüzete tartalmazta.

A konferenciát *Egyed Ákos*, az EME elnöke és *Keszeg Vilmos*, az illetékes szakosztályi elnök nyitotta meg, akik többek között hangsúlyozták, hogy a neveléstörténeti forrásfeltáró, értékelő munka annak tényyszerűségénél fogva, az erdélyi magyar iskolázás jövőjéért folyó küzdelemnek is hasznos információkkal szolgál.

A tanácskozás központi célkitűzése az erdélyi magyar neveléstörténeti kutatás új tudományos eredményeinek, a pedagógia jelenlegi törekvéseinek bemutatására vonatkozott, de emellett a helytörténeti kutatók számára is jelentős mennyiségű forrásanyagot nyújtott.

A szakosztályi plenárison megtartott három előadás az iskolatörténeti források korszerű hasznosításával foglalkozott. Időrendi sorrendben a legjelentősebb forrásoknak a vizitációs jegyzőkönyvek tekinthetők, melynek XVIII–XIX. századi anyagát *Sebestyén Kálmán* vizsgálta, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a hagyományos paraszti tudásanyagra miként épült reá a betűvetéssel, a könyvműveltséggel, egy szóval az iskolázással megszerezhető többlet és ez az új ismeretanyag miként hatott az erdélyi falu szellemiségére, vált alapjává a korszerű általános népoktatásnak.

Róth András Lajos székelyudvarhelyi könyvtáros a XIX–XX. századi iskolai értesítők-évkönyvek még alig kiaknázott oktatástörténeti, helyismereti, szociográfiai stb. adatbázisának forrásértékére hívta fel a figyelmet.

Vincze Gábor hódmezővásárhelyi tudományos kutató rendkívül érdekes és izgalmas előadásában – a bukaresti magyar nagykövetség valamint a kolozsvári főkonzulátus jelentései alapján – tárgyalta az 1970–1980-as évek erdélyi magyar iskolázásának helyzetét. Közismert, hogy a Ceausescu-féle totalitárius rendszer minden eszközzel igyekezett megsemmisíteni az erdélyi magyarságot, annak iskolahálózatát. Az előadás részletesen kitért néhány ismert középiskola (pl. a kolozsvári 3. sz. Matematika-Fizika Liceum, a bukaresti Ady Liceum stb.) hányatott sorsára.

A szekciókban elhangzott előadások és hozzászólások közül *Szőcs János* csíkszeredai muzeológus, *Bartis Erika* valamint *Garda Dezső* tudományos kutatók Csík-, Gyergyó- Kászsónszék iskolatörténetével foglalkozott különös tekintettel a népiskola-hálózat kialakulására. A vidék első név szerint ismert tanítója *Literatus Pál* Csíkszentkirályon, 1571-ben – aránylag későn – tűnik fel a forrásokban, de a kutatások szerint a XVIII. század végén és a XIX. század elején Csíkban 19, Gyergyóban 7, Kászsónszéken pedig már 2 iskola működött.

Úttörő munkára vállalkozott *Fejér Tamás* tudományos kutató, aki a fejedelemségkori Erdély jelentős iskolájának a fogarasi református skólának eddig ismeretlen forrásanyagát tárta a hallgatóság elé, valamint *Bajusz István* tanár, aki Téglás István Torda-Aranyos vármegye királyi tanfelügyelőjének 1894 és 1907 között a román felekezeti iskolák helyzetéről írott feljegyzéseivel foglalkozott. Ez utóbbi előadás iskolaképei, illusztrációs anyaga egyedülállóaknak mondhatók.

Az erdélyi középfokú iskolatörténet egy-egy szegmensét ismertette *Bura László* (Szatmárnémeti), *Fleisz János* (Nagyvárad) és *Vida Erika* (Marosvásárhely). Neves erdélyi tanárok, professzorok életútjáról tartott igen érdekes előadást *Oláh Anna* tanár, aki Bolyai Farkas tanári tevékenységéről. *Fodor László* egyetemi tanár Felméri Lajos a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem első pedagógia pro-

fesszorának tudományos munkásságáról és *Fazekas Emese* kutató, aki Gombocz Zoltán neves nyelvész kolozsvári éveiről számolt be.

A konferencia munkáját összegezve elmondhatjuk, hogy Kolozsvár sikeres, kiválóan szervezett, színvonalas neveléstörténeti tanácskozás helye volt. A pedagógusok, szakemberek, érdeklődők jelentős új ismeretanyag birtokába jutottak, amelyek bizonyára ösztönzőleg hatnak a további neveléstörténeti kutatásokra.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület tervei szerint a tanácskozáson elhangzott előadásokból szerkesztett konferenciakötetet jelentetnek meg.

Sebestyén Kálmán

Honismereti nap Makón

lát támogatta a költő makói éveit. A kiállítást a vezetést annak rendezője, *Tóth Ferenc* nyugalmazott múzeumigazgató, egyesületünk tisztelt tagja vállalta, akit ünnepségünkön virágcsokorral köszöntöttünk 80. születésnapjára emlékezve.

A József Attila Gimnázium rendezvény termében, ahol az igazgatóhelyettes tanárnő köszöntött bennünket, rendkívüli közgyűléssel folytatódott programunk. Egyesületünk új alapszabályát fogadtuk el, *Kovácsné dr. Faltin Erzsébet* és *Kovács Dániel* tagtársaink munkáját. Ezután közhasznú egyesület leszünk. Az új helyzet lehetőséget ad pályázati tevékenységünk kiszélesítésére.

Harmadik tételként következett az ünnepség. A Bél Mátyásra emlékező beszédet a gimnázium helytörténeti körének tagjai tartották, majd zenés irodalmi összeállítást adtak elő. Az emelkedett hangulatú műsor prózai és verses darabjaiban írók és költők vallottak hazai és tájszeretetről, a nemzethez és a szülőföldhöz kötődésükről, erősítve bennünk is e nemes érzéseket. Külön örömfunkción szolgált, hogy a

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület immár másodszor, 2008-ban is megünnepelte a Honismereti Napját. Az idei rendezvényre Makón került sor. A szép program szervezését szívesen vállaltuk megvalósítóként *Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna*, a József Attila Gimnázium tanárnője, tagtársunk vállalta magára. Egyesületünk tagjai mellett diákok és a makói honismereti kör tagjai *Forgó István*nal az élen vettek részt az ünnepségen, amelyet megtisztelt *Bartha Éva* szövetségünk fáradhatatlan és az ügy iránt mélyen elkötelezett titkára.

Az ünnepi alkalom több tételtől állt. Makói tanulmányútunkat felhasználtuk arra, hogy megtekintsük a helyi Espersit-házat és bepillantunk a jeles demokrata ügyvéd egykori világába, amelyhez az 1910-es években Nagy György, a Köztársasági Párt alapítója és vezérégyénisége, majd Juhász Gyula és Móra Ferenc tartozott, később pedig az ügyvéd úr számos helyi társával József Attilát

diákok a verseket és prózai részleteket szabadon, „könyv nélkül” szólaltatták meg. A műsorban Rónay György, Sajó Sándor, Madách Imre, Radnódi Miklós, Szabó Lőrinc és Kosztolányi Dezső versei és prózái hangzottak el Bartók, Hajdú és Draskóczy zeneművei, valamint népdalok kíséretében.

A negyven perces ünnepi műsor után két kiállítást néztünk meg. A honismeretes diákok bemutatták annak a gyűjtésnek az eredményeit, korábban használatos, muzeális értékű tárgyat és dokumentumot, amit családjukban őriznek. A kiállítás lebontása után a tárgyak immáron a kiállítási részvétellel felértékelődve és megnemesedve visszakerülnek gazdáikhoz, hogy mint kincseket őrizzék őket tovább. Az iskolatörténeti állandó kiállítás ugyancsak őszinte örömeinkre szolgált, mert látva és megérintve e tárgyakat újra átéltük diákkorunkat. Bizony, lelkünkben nagy úr az emlékezés és a hozzá kapcsolódó édes-bús nosztalgikus érzés.

A Makovecz tervai alapján felújított pompás iskola díszes és gazdag könyvtárát tekintettük meg ezután, itt ösnyomatványokat is kézbe vehettünk. A szaktantermek esztétikus díszítése pedig az egyes tantárgyak hangulatát varázsolta élénk esztétikus formában.

Befejezésésképpen vendéglátóink izletes agapé-t adtak számunkra, amely közvetlen meleg hangulatú beszélgetéssel fonódott össze. Az ünnepi rendezvényen 70-80 fő vett részt. A szép alkalom eseményeiről azonban ennél jóval többen értesültek, mert a makói rádió belőlük hosszan közvetített részleteket.

Blazovich László

Fiatal helytörténészek az udvardi honismereti találkozón

2008. május 2–3-án került sor a kétnapos udvardi honismereti találkozóra a pro Patria Honismereti Szövetség, a Bibliotheca Hungarica, a Csemadok, a Reneszánsz Év Titkársága, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, Udvard Község Önkormányzata, a Mécs László Alapítvány, a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma szervezésében.

A rendezvény első napján az Új reneszánsz pályázatra érkezett 21 pályamunkát mutatták be. Az alapiskolák 7–9. évfolyama, valamint a nyolcéves gimnáziumok megfelelő évfolyamainak tanulói és középiskolások nevezhettek be. Egyéneket vagy 2 személyes csapatok jelentkezhetek 10 perces, vetített-előadásokkal.

A pályázat tárgya a helyi közösségek értékeinek és egyéneik bemutatása volt, akik tetteikkel, magatartásukkal, műveikkel példaképpé állhatnak a közösség tagjai előtt. A pályázat célja jeles személyiségek, építmények bemutatása, továbbá kallódó épületek, lepusztult műemlékek egy közösség vagy egy régió számára történő kulturális/gazdasági hasznosítási lehetőségeinek ismertetése. Újítók, felfedezők, alkotók és alkotások népszerűsítése, tekintettel a helyi közösségre vagy a régióra gyakorolt hatásukra. A pályázatra jelentkezők zömét annak a közösségnek a tagjai alkották, amelyet az idén harmadik alkalommal Szanyi Mária néprajzkutató és pedagógus által rendezett Kincskeresők, regionális értékeket kutató diákok konferenciája alakított ki. A pályamunkákat az előadások után értékelte a zsűri: Hrubik Béla, a Csemadok Országos Választmányának elnöke, Kovács László történész, tanár, és Végh László, a Bibliotheca Hungarica igazgatója. Az öt legjobbnak ítélt előadás helyet kapott a következő napon megtartott, szlovákiai magyar helytörténészek Mérőföldkövek elnevezésű tizenkettedik országos találkozásán is.

A zselizi alapiskola tanulói a lepusztult Esterházy-kastély lehetséges kihasználásáról készítették közvéleménykutatást váro-

sukban. A *párkányi gimnázium* két tanulója a Kisbojtár nevű néptáncsoport táncosai, a gyermek-néptáncsoport megalakulásának 25. évfordulója alkalmából mutatták be a csoport tevékenységét. A *gútai magyar tannyelvű szolgáltató és kézművesipari magánközépiszkola* tanulói iskolájukról tartottak előadást. A *tardoskeddi alapiskolások* egyik témája Buják Vince fafaragó munkássága, a másik az iskolájukon egykor sikeresen működő Vadrózsa bábcsoport volt. A *tallósi alapiskolások* Gágyor József pedagógus eddigi életútjáról és irodalmi munkásságáról adtak elő. Az öt kiemelt előadón, illetve csapaton túl minden fiatal helytörténész meghívást kapott a konferenciára, ahol a következő előadások hangzottak el: *Koncsol László* író, helytörténész: *Reneszánsz, a ma reneszánsza*; *Duka Zólyomi Árpád* európai parlamenti képviselő: *Nemzetállam vagy egységesülő Európa?*; *Kovács László* tanár, történész: *A reformáció és az anyanyelvűség*; *Novák Veronika* levéltáros: *Mindennapjaink eseményeinek rögzítése, a krónikairás fontossága.*

Nagy Csilla

Múzeum Dombóváron, három megye határán

A dél-dunántúli régió szívében, Dombóváron három évtizeddel ezelőtt nyílt meg a térség első iskolai múzeuma. A szokásostól eltérően nem oktatás- vagy intézménytörténeti gyűjteményt tekinthettek meg a látogatók, hanem a mai Illyés Gyula Gimnázium jogelődjének falai között régészeti, néprajzi és helytörténeti ritkaságokat s tárgy együtteseket mutattak be. A jó emlékezetű alapítók vezetője, a legendás *dr. Szőke Sándor* tanár úr és diákjainak szorgalma nyomán az ezredfordulóra olyan jelentős mennyiségi és minőségi gyarapodást ért el a Kapos-menti kollekció, ami új és önálló hely után kiáltott.

A szekszárdi Wosinsky Mór Megyei Múzeum munkatársai által a kezdetektől figyelemmel kísért és szakmailag pártolt gyűjtemény végül is a városközpontban lévő és felújított, volt főszolgabírói lakban kapott helyet, a minisztériumi főhatóságtól pedig 2001. szeptember 22-én nyert működési engedélyt. A csaknem negyedszázados múltra visszatekintő Dombóvári Városszépítő és Városvédő Egyesület kezelésébe került hajlék és az általuk már korábban is gondozott gyűjtemények szerepét továbbra is kiemelt fontosságúnak tartó helyi képviselőtestület az elmúlt év őszén úgy határozott, hogy múzeuma élére képzett, gyakorlott és nyitott szellemű szakembert nevez ki, s annak bérköltségét – a szokásos éves múzeum fenntartási költségeken felül – biztosítja. A különféle egyesületi – közösségi meghallgatások, szakmai referenciák áttekintését követően jóváhagyta dr. Kriston Vizi József néprajzkutató, muzeológus határozatlan idejű vezetői kinevezését, aki mellett Őri Gábor személyében egy egyetemi vizsgáit frissen abszolvált múzeumi munkatárs tevékenykedik. Így a szisztematikus gyűjtemény-fejlesztő program beindítása mellett március elejétől rendszeres nyitva tartással várja a látogatókat e kisvárosi múzeum, melynek egyúttal már filiái is vannak: egy koraközépkori lakótorony és egy vasúttörténeti gyűjtemény. A dombóvári múzeum ez évi mottója: „Utak a kutakhoz.”

Az intézmény elérhetőségei: muzzeum.dombovar@gmail.com, tel/fax.: 74/465-715.

kvj

Japán hölgy lett 2008-ban a Magyar Kultúra Lovagja

Január 22-én vastaps köszöntötte a krémszínű kimonóba öltözött Yamada Hirokot az Uránia Filmszínházban. A távoli Tokióban, a Magyar Turizmus RT munkatársaként dolgozó mosolygós hölgy negyvennégy éve tolmács, segítő és mindenes, a magyar kultúra barátja.

Magyarországi családnál dolgozott évekig mint gyerekfelügyelő, kiségitő, és itt fiatal lányként szerette meg a magyar nyelvet, népdalainkat és művésztűnket. Az 1964-es tokiói olimpia hivatalos magyar tolmácsaként háromszáz ember képviselését vállalta fel, majd Papp László, Tokodó Ilona, Kovács Kólos, Kovácsházi István, Kórodi András és Lehel György vendéglátójaként és barátjaként szolgálta a két nép közeledését Japánban. Teszi ezt évtizedek óta derűs szerénységgel, lelkiismeretességgel, önfeláldozóan.

Magyarországi barátai lakásán, turisztikai hivataloknál nem ritka, hogy telefonon érdeklődik színházak műsoraival, borpincészetek nyitvatartása, vasúti menetrendek iránt azért, hogy japán turisták számára pontos információval szolgálhasson. Naprakészen szól mindenről – ismeri történelmünket, hagyományainkat –, fáradtságot nem ismerve intéz egyéni kéréseket, kívánságokat. Az apró dolgok mestere Ő, önzetlen segítő!

Yamada Hiroko nem írt könyveket, tudományos munkákat, hanem a lelkeket közvetítette egymáshoz töretlen örömmel. Amint a színművész a múltékon emberi emlékezetbe vési elillanó alkotását, akként Hiroko-san is fénylő élményekbe építi derűs lényét. Embereket közelít egymáshoz évtizedek óta, mert a jó tolmács a barátság igazi követe, modortalanságok, felületességek leplezője, feszültségek simítója, megegyezések építője tapintatos mosolyával. Czifra György, a híres zongoraművész örökbe akarta fogadni a hajdani fiatal lányt, de Ő nem ment, maradt Japánban, szolgálta és szolgálja a két nemzet közeledését.

„Én nem csináltam semmi különöset” – mondta szégyenlős mosollyal kitüntetése előtt, majd a színpadon állva percekig hallgatta méltatását és a köszönő vastapsot, négyszáz ember köszönetét.

Yamada Hiroko háborúban, 1940. április 6-án született, hatgyermekes földműves család tagjaként, és egy életen át a béke és szeretet követeként, magyarok és japánok barátságát szolgálta. Életműve tudományos munkákkal, vastag kötetekkel egyenrangú. Alakja, egyénisége, derűje és szeretete hosszan él a vele kapcsolatba kerültekben.

Köszöntjük Yamada Hiroko-sant kitüntetése alkalmából. A fénysugár rávetült egy pillanatra a magyar-japán kapcsolatok szerény munkására.

Csoma Gergely

Emlékmű készül a párkányi csata 325. évfordulójára

2008. októberében lesz 325. évfordulója a győztes *párkányi csatának*. A párkányi székhelyű *LIMES – ANAVUM Regionális Kulturális Társulás* öt éve foglalkozik e történelmi esemény méltó megünneplésének előkészítésével. Regionális szintű történelmi konferenciát szervezett, ahol neves történészek elemezték a magyar történelem eme fontos eseményét, az *1683. október 9-én* lezajlott győztes *párkányi csatát*, ami Közép-Európa népei számára *meghatározó forduló-pont* volt: *megállította az oszmán birodalom terjedését az akkori keresztény Európa területén*. A sorsdöntő csata kiemelkedő történelmi hőse volt *III. Sobieski János lengyel király*.

Egy emlékmű felállítását már 1993-ban a 310. évforduló alkalmából szorgalmazta a párkányi születésű, Pozsonyban élő *Barta Gyula* festőművész. Nyílt levélben kérte a város polgármesterét és testületét, hogy a kisváros központjába – az esztergomi Bazilika háttérrel – állíttassék fel a győztes csatára emlékező művészi alkotás, később *Bartusz Gyula* mérnök élesztette újra ezt az óhajt.

A történelmi konferencia alkalmával az Emlékműbizottság jóváhagyta a lengyel király lovas szobrának kőből és bronzból tervezett emlékművét. A szobor alkotója a püspökladányi térszobrász, *Győrfi Lajos* lesz. A Kulturális Társulás adományokból, pályázatokból, az egykori csatában érdekelt államoktól, és Párkánya városától várja az emlékműhöz szükséges források összeadását. Az eddigi kérelmek alapján jelentős támogatás érkezett a szlovákiai EU-s képviselőktől, a szlovákiai magyar parlamenti és megyei képviselőktől, a Magyar Képző- és Iparművészeti Lektorátusnál nyert pályázatból, Dusan Caplovictól a Szlovák Kormányhivatal alelnökétől, a Magyar Külügyminisztériumtól, Párkány város önkormányzatától, vállalkozóktól, a Lengyel Nemzet-, és Műemlékvédelmi Tanácstól. Ily módon vált ez a nemes kezdeményezés, és lesz majd az emlékmű avatása is nemzetközi jellegű.

A párkányi csata emléke és Sobieski János lengyel király dicsősége összeköti, Magyarországot Lengyelországot és a mai Szlovákiát!

A szobor elkészítéséhez még mindig hiányzó pénzösszeg 1,2 millió szlovák korona, mintegy 10 millió forint. A szervezők várják minden jóakarató ember támogatását. Azokét, akinek fontos a történelem jelentős eseményeinek emlékjele. A jelentősebb összeget adományozók neve belekerül az emlékmű talpzatába is, s az avatásra is meghívást kapnak.

Az Emlékmű átadásának tervezett időpontja 2008. október 25.

Számlaszámunk: **OTP Banka Slovensko Stúrovo 8851520/5200**

IBAN: SK42 5200 0000 0000 0885 1520 SWIFT: OTPV SK BX

Dániel Erzsébet
a Társulás és az Emlékmű Bizottság elnöke